

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет спеціальної освіти, психології і соціальної роботи
Кафедра загальної та практичної психології

Кваліфікаційна робота
(магістра)
з теми: **«СТРУКТУРНА ОРГАНІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ У ОСІБ,
СХИЛЬНИХ ДО СПІВЗАЛЕЖНОСТІ»**

Виконав: магістр 2 курсу
Ps1-M23 групи
МАЛЯРЧУК Ярослав Юрійович
спеціальності 053 Психологія
(денна форма навчання)

Керівник:
ГОЦУЛЯК Наталія Євгенівна,
кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри загальної та практичної психології

Рецензент:
СЛАВІНА Наталія Сергіївна,
кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри загальної та практичної психології

м. Кам'янець-Подільський – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СПІВЗАЛЕЖНОСТІ У ОСОБИСТОСТІ	6
.1. Поняття співзалежності в психології.....	6
.2. Психологічні передумови виникнення співзалежності.....	13
.3. Соціально-культурні та міжособистісні фактори розвитку співзалежності	22
.4. Структурна організація особистості: теоретичний аналіз	30
Висновки до першого розділу	36
РОЗДІЛ 2. МЕТОДОЛОГІЯ ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ	40
Вибір контингенту дослідження	40
Психодіагностичні методики вивчення структури особистості	44
Методика обробки та аналізу даних	49
Висновки до другого розділу	54
РОЗДІЛ 3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ СТРУКТУРНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ У ОСІБ, СХИЛЬНИХ ДО СПІВЗАЛЕЖНОСТІ	56
.1. Загальні характеристики вибірки.....	56
Інтерпретація отриманих результатів.....	62
Рекомендації щодо психологічної роботи зі співзалежними особами	67
Висновки до третього розділу	72
ВИСНОВКИ	74
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	78
ДОДАТКИ.....	87

ВСТУП

Актуальність дослідження структурної організації особистості у осіб, схильних до співзалежності, полягає в необхідності глибшого розуміння психічних механізмів і факторів, які сприяють виникненню співзалежних рис у особистості. Співзалежність, що виникає як стійка модель емоційного та поведінкового реагування, часто супроводжується проблемами самоідентифікації, труднощами у встановленні здорових кордонів у міжособистісних відносинах, підвищеною тривожністю та схильністю до депресивних станів. Такі риси можуть впливати на всі аспекти життя особи, включаючи професійні, соціальні та інтимні стосунки.

Сучасні умови – зокрема високий рівень стресу та соціальна нестабільність – підвищують ризик розвитку співзалежних особливостей, а також потребують розробки нових підходів до психокорекції та профілактики цих проявів. Розуміння структурної організації особистості у таких осіб допоможе вдосконалити методи психотерапевтичного впливу, розробити індивідуалізовані стратегії підтримки та надати практичні рекомендації для соціальних та психологічних служб.

Феномен співзалежності нині немає загальновизнаного визначення, також немає точної інформації про те, хто був першим, коли саме цей термін почали вживати. Серед дослідників, які вивчали співзалежність, можна назвати таких, як: М. Бітті, R. Ken і R. Mary, Б. Уайнхолд і Дж. Уайнхолд, А.В. Меринів, Д.І. Шустов, І.А. Федотов, С.А. Осінська, С. Whitfield, S. Wegscheider-Cruse, L. Spann та J.L. Fischer, J. Cullen і A. Carr, Р. Борнштейн, Т.Л. Cermak, М. Клайн, О. Кернберг, В.Д. Москаленко, Н.Д. Лінде, І.А. Шаповал, А.А. Кулик, Є.В. Лавриненко, І.Я. Стоянова, Л.В. Мазурова, S. Reichelt-Nauseef, інші.

Актуальність теми, пов'язаної з особами, схильними до співзалежності, є досить високою в сучасному суспільстві, особливо в умовах соціальних, економічних і політичних змін. Співзалежність, яка виявляється в емоційній,

поведінковій та психологічній залежності від іншої людини, значно впливає на психічне здоров'я, самооцінку та соціальні відносини.

Поняття співзалежність вживається з кінця 1970-х минулого століття. В свій час різні автори давали різні визначення цьому феномену. Від залежності одного члена родини від іншого, який має алкогольну або наркотичну залежність, до «емоційної залежності однієї людини від значимої для неї іншої». На сьогоднішній день, для цього поняття так досі і немає загальновизнаного значення. Немає також і єдиної думки щодо підходу терапії співзалежних осіб.

На нашу думку, при консультуванні та психотерапії співзалежних осіб та пар схильних до співзалежності важливо враховувати різні особистісні особливості, зокрема структурну організацію осіб, тому що вважаємо, що це може допомогти й визначитися з терапевтичним підходом. Беррі та Дженней Уайнхольди описали традиційні до одужання підходи співзалежних осіб – медичні моделі лікування та сімейний підхід; і ще один новий підхід, який вони між собою називали еволюційним підходом до лікування – «новий 12-кроковий процес одужання». Традиційні підходи, які згадують Уайнхольди, припускають можливість вирішення деяких проблем у співзалежних стосунках, а «новий 12-кроковий процес одужання» – «акцентує увагу на тому, що повне одужання можливе» та навіть стає можливим «максимальний розвиток особистісного потенціалу». Вважаємо, що ці підходи виглядають узагальнено і припускаємо, що вони не є однаково універсальними та дієвими для людей, з різною структурною організацією.

Отже, вважаємо, що наше дослідження дозволить побачити і краще зрозуміти особливості співзалежності у контексті структурної організації особистості, а також сприятиме розумінню психотерапевтичної роботи з особистостями, схильними до співзалежних відносин.

Метою дослідження є виявлення особливостей зв'язку між рівнями структурної організації та співзалежності, у осіб схильних до співзалежності.

Завдання дослідження:

1. Виконати теоретичний аналіз понять співзалежності та теоретично дослідити поняття структурної організації особистості.
2. Теоретично обґрунтувати теоретичну модель зв'язку між співзалежністю та різними структурними характеристиками особистості.
3. Розробити план дослідження та проведення дослідження.
4. Виявити взаємозв'язок між співзалежністю та структурними характеристиками особистості та зробити аналіз особливостей цього зв'язку.

Об'єктом дослідження є співзалежність.

Предмет дослідження – структурні характеристики особистості осіб зі схильністю до співзалежності.

Гіпотези: 1. Чим нижчий рівень співзалежності особистості, тим більш ймовірно вона використовуватиме більш зрілі механізми психологічного захисту та володітиме низьким рівнем дифузності ідентичності. 2. Високий рівень співзалежності більш властивий для осіб з нарцисичною структурною організацією. 3. Дисфункційне відділення від людей (контрзалежність) можна спостерігати серед осіб більш схильних до нарцисизму та низького рівня тестування реальності. 4. Чим вищий рівень менталізації, тим нижчий рівень співзалежності.

Для вирішення поставлених завдань було використано теоретичні, емпіричні та статистичні **методи дослідження**. *Теоретичні методи:* аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, систематизація теоретичних та експериментальних даних з проблем об'єкту та предмету дослідження. *Емпіричні методи* застосовувалися при проведенні опитування шляхом анонімного анкетування експериментальної та контрольної груп.

Методики дослідження: 1. Шкала співзалежності Spann L. та Fischer J. L. 2. Тест профілю відносин (Relationship Profile Test) Р. Борнштейна. 3. IPO-R (The Inventory of Personality Organization-Revised) – методика дослідження структурної організації особистості. 4. MZQ опитувальник Каузберга,

українська адаптація Турецької Х.І., Кунікевич Б.І. 5. NPI-16, HSNS, NARQ-S – методики на визначення рівня нарцисизму.

Група досліджуваних: В дослідженні взяли участь 120 респондентів з різних міст та сіл України, віком від 21 до 79 років.

Наукова новизна дослідження полягає у наступному:

1. Виявлення особливостей структурної організації особистості співзалежних осіб. Це дослідження дозволить глибше зрозуміти специфічні особистісні характеристики та внутрішню структуру особистості, яка сприяє виникненню співзалежної поведінки.

2. Розширення уявлень про психологічні чинники співзалежності. Дослідження може дати нові дані про те, як різні компоненти особистісної структури (наприклад, самооцінка, рівень тривожності, міжособистісні потреби) взаємодіють і сприяють схильності до співзалежності.

3. Встановлення кореляційних зв'язків між структурними компонентами особистості та схильністю до співзалежності. Новизна полягає в тому, що це дозволить визначити специфічні риси, які найбільше корелюють із розвитком співзалежності, що сприятиме більш таргетованим підходам у профілактиці та терапії.

4. Розробка рекомендацій для корекційної роботи з особами, схильними до співзалежності. Наукова новизна включає розробку практичних підходів, які базуватимуться на отриманих результатах, що підвищить ефективність психологічної підтримки для людей, схильних до співзалежної поведінки.

Апробація дослідження. Малярчук Я.Ю. Поведінкові типи та структура особистості. *Актуальні проблеми сучасної психології: перспективи та пріоритетні напрями наукових досліджень молодих науковців* : Матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції, 19 листопада 2024 р. / за ред. С.Д. Максименка, Л.А. Онуфрієвої. Кам'янець-Подільський : Видавець Ковальчук О.В., 2024. С. 44–48.

Практична значущість дослідження полягає в наступному:

1. Розробка психологічних методик для виявлення схильності до співзалежності. На основі отриманих результатів можна створити або адаптувати психологічні методики, які дозволять визначати осіб, схильних до співзалежної поведінки, що сприятиме ранній діагностиці і профілактиці.

2. Використання результатів для підвищення ефективності психологічної допомоги. Дослідження надасть психологам і психотерапевтам інформацію про специфічні риси та структуру особистості співзалежних людей, що дозволить ефективніше підбирати методи терапії та корекції.

3. Профілактика співзалежної поведінки. Розроблені на основі дослідження рекомендації можна використовувати у превентивних програмах для осіб, які перебувають у ризикованих стосунках (наприклад, родичі осіб із залежністю або люди з низькою самооцінкою), з метою запобігання розвитку співзалежності.

4. Підтримка у відновленні міжособистісних стосунків. Результати дослідження можуть бути корисними для соціальних працівників та консультантів, які допомагають людям відновлювати здорові стосунки, зокрема у випадках сімейної терапії та реабілітації осіб із залежностями.

5. Освітні та тренінгові програми. Здобуті результати можуть бути використані для розробки освітніх програм та тренінгів для професіоналів, які працюють у сфері психології, психотерапії, соціальної роботи, а також для широкої аудиторії, що бажає покращити свої навички розпізнавання та уникнення співзалежних патернів у стосунках.

Структура та обсяг роботи. Магістерська робота складається із вступу, трьох основних розділів та висновків, а також списку використаних джерел (80 найменувань) та додатків. Загальний обсяг роботи містить 90 сторінки, основний зміст – 82 сторінки.

ВИСНОВКИ

Різноманітність підходів до структурної організації особистості: Теоретичні моделі структурної організації особистості охоплюють різні аспекти внутрішньої організації людини, які взаємодіють між собою, зокрема когнітивні, емоційні та поведінкові компоненти. Психоаналітичний підхід, запропонований Фрейдом, наголошує на важливості несвідомих процесів та їх впливу на структуру особистості через три основні складові: ід, его і суперего. Такі теорії підкреслюють значення внутрішніх конфліктів, що формуються в результаті взаємодії між цими структурами.

Психологічні теорії, зокрема когнітивно-біхевіоральний підхід, акцентують увагу на процесах мислення, навчання і поведінкових патернах, що виникають під впливом соціального середовища. Ці моделі розглядають структуру особистості через призму її здатності адаптуватися до зовнішніх обставин, змінюючи поведінку відповідно до соціальних норм і вимог.

Співзалежність як складова структурної організації особистості: Співзалежність розглядається як дисфункціональний патерн поведінки, який впливає на структурну організацію особистості. Відповідно до теоретичних підходів, співзалежність виникає в результаті неефективних моделей взаємодії з іншими людьми, особливо в сімейних або міжособистісних стосунках. Особи зі схильністю до співзалежності часто демонструють низький рівень самосвідомості, дефіцит емоційних меж, а також схильність до надмірної залежності від зовнішніх підтверджень і підтримки.

У психоаналітичних концепціях співзалежність розглядається як результат ранніх травм і недостатньо сформованої ідентичності, що ускладнює здатність особистості до здорових емоційних взаємодій. У когнітивно-поведінкових підходах співзалежність розглядається як результат неадекватних стратегій саморегуляції та моделей поведінки, що були сформовані під впливом соціального або сімейного оточення.

Психодинамічні підходи до розуміння співзалежності: Психоаналітичні теорії (наприклад, підходи, що базуються на роботах Мелані Кляйн і Джона Боулбі) наголошують на розвитку особистості через міжособистісні стосунки в ранньому віці, де особливе значення має взаємодія з батьками.

Співзалежність, у таких підходах, трактувалася як результат недостатньо сформованої здатності до розпізнавання своїх емоцій та потреб в контексті здорових відносин. Особи з такою схильністю часто переживають сильну емоційну залежність від інших, відмовляючись від власних потреб і бажань.

Різноманіття підходів до розуміння структурної організації особистості та співзалежності вимагає комплексного підходу, який об'єднує психоаналітичні, когнітивно-біхевіоральні, соціокультурні та психологічні концепції. Це дозволяє не лише зрозуміти механізми розвитку співзалежної поведінки, але й розробити ефективні стратегії терапевтичного втручання, які враховують як внутрішні, так і зовнішні фактори, що впливають на розвиток особистості.

Припущення, що феномен співзалежності може корелювати зі структурними характеристиками у ході дослідження було підтверджено. Саме тому, можемо стверджувати, що мета дослідження – виявлення особливостей зв'язку між рівнями структурної організації та співзалежності, була досягнута.

Проаналізувавши теоретичні та практичні роботи різних дослідників феномену співзалежності було виявлено значну кількість робіт, в яких досліджено і підтверджено різні взаємозв'язки схильності до співзалежності з рівнем самооцінки, відчуттям тривоги, здатності до адаптації, з соматичними симптомами та іншими корелятами. Але також було виявлено і те, що на сьогоднішній день бракує емпіричних досліджень взаємозв'язку співзалежності зі характеристиками структурною організацією особистості.

У ході роботи був проведений кількісний метод дослідження за допомогою таких математико-статистичних методів аналізу як порівняльний, кореляційний та множинно регресійний. Також були підібрані надійні та експериментально перевірені методики, що відповідають темі дослідження.

Отримані результати були оброблені за допомогою програми

Отже, у дослідженні було виявлено, що немає статистично значущих гендерних відмінностей за рівнем співзалежності, що дозволяє припускати те,

що потрапляти у співзалежні стосунки можуть майже однаково як жінки, так і чоловіки. Але через те що досліджувані групи за кількістю осіб були нерівномірними, вважаємо, що все ж таки не варто покладатися на отримані показники цього порівняльного аналізу у нашому дослідженні.

Було встановлено, що зі збільшенням рівня співзалежності особистості збільшуються і її дифузність ідентичності та схильність до використання незрілих механізмів психологічного захисту, також і збільшуються показники сенситивного нарцисизму, але знижуються показники рівня менталізації та показники грандіозного нарцисизму. Що підтвердило гіпотези про взаємозв'язок співзалежності з нарцисичною структурою та характеристиками структурної психічної організації.

У дослідженні було виявлено також і те, що людям із дисфункційним відділенням (контрзалежністю) властивий низький рівень менталізації, та високий рівень надчутливого нарцисизму, що може свідчити про їх контрзалежну нарцисичну організацію.

Завдяки кореляційному та множино регресійному аналізів було виявлено сильний статистично значущий взаємозв'язок між рівнями співзалежності з рівнями менталізації, що дає привід стверджувати, що з психодинамічної точки зору саме менталізація є однією з найважливіших змінних в контексті мінливості співзалежності особистості.

Множинний регресійний аналіз підтвердив, що практично на 40% формування рівня співзалежності у людей залежить від їх структурних характеристик, менталізації та різних видів прояву нарцисизму.

Вважаємо, що отримані результати та висновки дослідження можуть бути корисними для психологів консультантів та психотерапевтів, які працюють з співзалежними особами. На нашу думку, через те що, як виявлено в цьому дослідженні, співзалежність пов'язана із структурними характеристиками та менталізацією, то вибір терапевтичної стратегії зі співзалежними клієнтами або співзалежними парами може базуватися на

таких методах терапії, які відштовхуються від різних рівнів структурної організації та ті, які ґрунтуються на менталізації.

Основним недоліком дослідження, вважаємо, нерівномірну за кількістю жінок та чоловіків досліджувану групу, а також те що опитування проводилося тільки через онлайн-форму і поширювалося переважно серед студентів психологів. Тому залишилися запитання на рахунок відмінностей схильності до співзалежності між жінками та чоловіками, а також залишилося припущення на рахунок того, що люди з проявами дисфункційного відділення (контрзалежності) зустрічаються серед грандіозних нарцисів, функціонуючих на психотичному рівні.

4. Проведена корекційна програма щодо зниження рівня співзалежності включає такі ключові аспекти:

Ефективність програми: результати дослідження демонструють, що корекційна програма сприяє зниженню рівня співзалежності, зміцненню особистісної автономії та формуванню навичок здорових міжособистісних стосунків.

Зміни в емоційній сфері: учасники програми показали покращення у сфері емоційної саморегуляції, зниження тривожності, емоційного виснаження та почуття провини, які часто супроводжують співзалежність.

Розвиток навичок самостійності: застосування когнітивно-поведінкових і гуманістичних технік сприяло розвитку навичок ухвалення рішень, підвищення самооцінки та вміння відстоювати власні межі.

Розвиток адаптивної поведінки: програма допомогла учасникам ідентифікувати дезадаптивні поведінкові патерни та замінити їх більш здоровими моделями взаємодії з оточенням.

Значущість психоосвіти: психоосвітній компонент програми дав змогу учасникам краще розуміти природу співзалежності, її причини та наслідки, що мотивувало їх до змін.

Рекомендації для подальшої роботи: для тривалої стабілізації ефекту корекції необхідно забезпечити подальшу підтримку учасників, наприклад, через групи самодопомоги або індивідуальну психотерапію.

Важливо врахувати обмеження програми, зокрема різницю в динаміці змін у залежності від індивідуальних особливостей учасників. Для підвищення ефективності рекомендується адаптувати програму до культурних і вікових особливостей клієнтів, а також проводити додаткові дослідження для вдосконалення методів корекції.

Відповідно, виходячи з цих питань, які ще залишилися після проведеного дослідження, вважаємо, що перспективами подальших досліджень якраз є гендерне порівняння феномену співзалежності через призму структурних характеристик. А також, на нашу думку, було б цікаво провести дослідження для аналізу феномена співзалежності серед осіб, які не тестують реальність та застосовують незрілі механізми психологічного захисту, тобто серед осіб функціонуючих на психотичному рівні структурної організації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- мурова Я.В. Особливості відображення феномену вини в малюнках тату : дис. ... д-ра філософії в галузі психології : 053. Переяслав, 2022. 385 с.
- фанаєєва Н.Є., Перелигіна Л. А. Теоретико-методологічні основи соціально-психологічного тренінгу. Кафедра психології діяльності в особливих умовах 2016. С. 14–55.
- алик А.С. Психологічна зрілість особистості: теоретичні концепції та підходи. Суспільство: соціологія, психологія, педагогіка. 2016. № 12. С. 63–67.
- ігун Н.І. Феномен самодостатності особистості у класичній психології. *Науковий журнал НПУ імені М.П. Драгоманова*. Серія 12: Психологічні науки. 2017. № 6. С.17–25.
- ітті М. Рятувати чи рятуватися? Як позбутися бажання постійно опікуватися іншими і почати думати про себе. Київ : Бомбора, 2018. 352 с.
- ренд Р. Відновлення. Звільнення від наших залежностей. Харків : Моноліт-Bizz, 2020. 304 с.
- ліхар В.С. Філософія : словник: персоналії, категорії, поняття та терміни. Львів: ЛьвДУВС, 2010. 227 с.
- оришевський М.І. Теоретичні питання самосвідомості особистості. Психологічні особливості самосвідомості підлітка. Київ : Вища школа, 2005. С. 5–38.
- оришевський М. Особистість у вимірах самосвідомості: монографія. Суми: вид-во «Еллада», 2014. 608 с.
- естбрук Д., Кеннерлі Г., Кірк Д. Вступ у когнітивно-поведінкову терапію. Львів «Свічадо», 2014. 340 с.
- ітенко І.С. Основи загальної і медичної психології : підручник. Тернопіль : Укрмедкнига, 2003. 344 с.
- алецька І.І. Індивідуальні цінності та сексуальна поведінка студентської

молоді. *Проблеми освіти* : наук.-метод. зб. М-во освіти і науки України, Ін-т інновац. технологій і змісту освіти. Київ, 2006. Вип. 48. С. 167–172.

алушко Л.Я. Можливості процесуальної діагностики в єдності з психокорекцією у мотиваційно-глибинному пізнанні. Цілісний підхід у психології особистості: особливості теорії та практики : *матеріали Міжнародної науково-практичної конференції*. Кропивницький : ФОП Піскова М.А., 2021. С. 57–60.

алушко Л.Я., Манжара С.О., Біла О.А. Розвиток психодинамічної теорії в діагностико-корекційній практиці. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова*. Серія 12: Психологічні науки. 2018. Вип. 6(42). С. 146–158.

алушко, Л. Я., & Амурова, Я. В. Глибинно-психологічні чинники співзалежних стосунків суб'єкта. *Наукові записки. Серія: Психологія*, (

упаловська В.А. Психологічні особливості сексуальності жінок з різним рівнем суб'єктивного благополуччя. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету*. Серія : Психологічні науки. Ч

енісенко В. Міжнародна конференція «Наркотична та алкогольна залежність: безпека суспільства, захист неповнолітніх, психічне з

н

ідковська Л.І. Психосоматика: основи психодіагностики та психотерапії посібник. Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2010. 264 с.

рчок Н., Іващенко О. Вплив кризи трьох років на формування особистості дитини. *Вісник Науково-дослідної лабораторії інклюзивної Педагогіки*. 2019. Т. 5. С. 87–88.

одокімова Н.О. Соціально-психологічний тренінг як технологія розвитку особистості студента. *Вісник національного університету оборони України*. 2014. Т. 4. С. 211–217.

емчужна Г. Психодіагностичне дослідження проблеми співзалежності в

Е

подружніх (партнерських) відносинах. *Сучасна медицина, фармація та п*

укотанська В.П. Специфіка психосоматичних розладів, їх прояви та характеристика. Вісник студентського наукового товариства Донецького національного університету імені Василя Стуса. Серія : Психологічні науки. Вінниця, 2022. С. 118–122.

укотанська В.П. Я-концепція особистості та її суб'єктивно-психологічна структура. Особистісні та ситуативні детермінанти здоров'я : матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції. Київ, 2022. С. 72–74.

ічнченко С.В. Роль «Я-концепцій» в особистісному самовизначенні дорослих. Європейський Союз–Україна: освіта дорослих : збірник матеріалів форуму до Міжнародних днів освіти дорослих в Україні. Київ : Ніжин, 2015. С. 131–135.

ванова Н.Л., Румянцева Т.В. Соціальна ідентичність : теорія і практика. Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2010. С. 126–165.

опитов А.В. Поведінкова терапія uzалежнених осіб. Здоров'я України.

Р

оцар А.В. Особливості психосексуального розвитку хворих на невроз жінок, що знаходяться у відносинах подружньої залежності : автореф. 'канд. психол. наук. Київ, 2002. 19 с.

очарян А.С., Коцарь А.В. Синдроми невротичної любові. Вісник – Харківського університету. Серія «Психологія». 2000. № 498. С. 68–72.

очарян О. С., Жидко М. Є. Особистісні чинники формування відносин подружньої співзалежності у чоловіків. *Наукові студії із соціальної та політичної психології: зб. статей*. Київ, 2007. С. 104–110.

аксименко С.Д., Шевченко Н.Ф. Психологічна допомога тяжким соматично хворим. Київ, Міланік, 2007. 115 с.

аксьом К., Шульга Д. Емоційний інтелект як чинник формування стресостійкості майбутніх соціальних працівників. Scientific Collektion

№

аруненко І.М. Психогенетика : *навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів*. Київ : ун-т ім. Б. Грінченка, 2015. 294 с.

аруненко І.М., Неведомська Є.О. Біологія людини з основами генетики

—
атійків І.М. Тренінг емоційної компетентності. Київ : Пед. думка, 2012. 112 с.

усаелян О.М. Аутоагресивна поведінка особистості: основні концептуальні підходи. *Актуальні проблеми психології*. Організаційна психологія. Економічна психологія. Соціальна психологія. 2014. Т. 1, вип. 40. С. 230–270.

усієнко Г.О., Шалашев В.В. Вивчення механізмів успадкування схильності до залежних станів від тютюну та алкоголю і механізмів її реалізації під впливом зовнішнього середовища. *Український вісник психоневрології*. 2012. Т. 20, № 3 (72). С. 252.

иконенко Ю.П. Клінічна психологія : *навч. посібник*. Київ : КНТ, 2016. 369 с.

еретятко Л.Г. Співвідношення норми та здоров'я у сфері психічної діяльності : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. Формування здорового способу життя студентської молоді: реалії та перспективи. Полтава: ПДПУ, 2003. С. 126–127.

отьомкіна А.О. Співзалежність – патологічний вид взаємовідносин [Електронний ресурс]. Комунальне некомерційне підприємство «Центр терапії залежностей «Соціотерапія» Вінницької обласної Ради». 2019.

Р

риходько В. Соціально-психологічний тренінг як засіб формування ж

ушкар В.А. Психологія адиктивної поведінки : *методичні рекомендації до курсу «Психологія адиктивної поведінки» для студентів IV курсу*

у

д

ю

спеціальності «Психологія». Чернігів : Чернігівський національний педагогічний університет імені Т.Г. Шевченка, 2012. 84 с.

єпіна Н.В., Воронцов Д.В., Юматова І.І. Основи клінічної психології : підручник. Київ : Фенікс, 2003. 480 с.

оманова Е.С., Потьомкіна С.Ф. Графічні методи в психологічній діагностиці : практикум. Львів : Дидакт, 2002. 375 с.

амодепривація психіки та дезадаптація суб'єкта : *монографія* / Т.С. Яценко та ін. Київ : НПУ імені М. Драгоманова, 2015. 280 с.

ідак Л.М. Адикція як форма руйнації духовного буття особистості. *Вісник Національного Університету «Юридична Академія України ім. Ярослава Мудрого»*. Серія : Філософія, філософія права, політологія, соціологія. 2015. № 4. С.45–66.

ідак Л. М. Адикція як форма руйнації духовного буття особистості. *Вісник Нац. ун-ту «Юридична академія України ім. Ярослава Мудрого»*. Серія : Філософія, філософія права, політологія, соціологія. 2015. № 4.

оціально-гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства : *Матеріали десятої Всеукраїнської наукової конференції студентів, аспірантів, викладачів та співробітників* (Суми, 27–28 квітня 2023 р.) / уклад. М.М. Набок. Суми : Сумський державний університет, 2023. 367 с.

ерещенко Н.Н., Асланян Т.С. Емоційна структура синдрому «емоційного холоду». *Матеріали науково-практичної конференції «Психотерапія, медична психологія і гранична психіатрія в системі надання медичної допомоги» (XI Платонівські читання)*. Харків, 17–18 квітня, 2008. Харків, 2008. С. 73–74.

урецька Х.І., Кунікевич Б.І Україномовна адаптація опитувальника
м

урчина Л. Особистість у полоні залежностей. Волинський інститут післядипломної педагогічної ос: 2017–2019.

т

а

ромм Е. Мистецтво любові / пер з англ. В. Кучменко. Харків : Клуб Сімейного Дозвілля, 2017. 192 с.

арченко Д.М. Психосоматичні розлади. Теорії, методи діагностики, результати досліджень : *навчальний посібник*. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2015. 280 с.

аустова О.О. Український науково-дослідний інститут соціальної і судової психіатрії та наркології МОЗ України. Психосоматичний підхід до порушень вегетативної нервової системи у загальній лікарській п

рмуленко Т.Б. Основи психосоматики : *навч.-метод. посібник*. Харків : Нова Книга, 2009. 120 с.

в потрібно знати про депресію пацієнтам та фахівцям. Шкала депресії Б

щенко Т.С. Теорія і практика групової психокорекції: Активне соціально-психологічне навчання : *навчальний посібник*. Київ : Вища школа, 2004. 679 с.

ценко Т.С., Галушко Л.Я., Степашко В.О. Опредметнені засоби :репрезентації психіки суб'єкта – передумова глибинного пізнання. Теорія і практика сучасної психології. 2018. № 2. С. 47–56.

щенко Т.С., Галушко Л.Я., Євтушенко І.В. Методологія ведення діалогу у глибинному пізнанні психіки. Габітус. 2022. № 42. С. 232–244.

б

к

т

lrpexithymia and addiction: a review and preliminary data suggesting neurobiological links to reward/Loss Processing / K. P. Morie et al. Current Addiction Reports. 2016. Vol. 3, no. 2. P. 239–248. URL : <https://doi.org/10.1007/s40429-016-0097-8>

pplyed cognitive and behavioural approaches to the treatment of addiction: a

s

lv

и

practical treatment guide / R. Hill et al. Wiley & Sons, Incorporated, John, 2010. 238 p.

tanassov N., Savov S. mentalization and personality organization in heroin addicted patients : A narrative analysis. language and psychoanalysis. 2016. Vol. 5, no. 1. P. 14–30. URL: <https://doi.org/10.7565/landp.v5i1.1552>

arkin J. S. Mentalizing in clinical practice by Jon G. Allen, Ph.D., Peter Fonagy, Ph.D., and Anthony W. Bateman, M.A., F.R.C.Psych.; Washington, D.C., American Psychiatric Publishing, 2008, 433 pages,. Psychiatric Services. 2009. Vol. 60, no. 2. P. 271–272. URL: <https://doi.org/10.1176/ps.2009.60.2.271> 20.

ompetitive interactions between cognitive reappraisal and mentalizing / J. P. Powers et al. International Journal of Psychophysiology. 2022. Vol. 174. P. 17–28. URL: <https://doi.org/10.1016/j.ijpsycho.2022.01.012>

onges U., Kersting A., Suslow T. Alexithymia and perception of emotional information: A review of experimental psychological findings. Universitas Psychologica. 2014. № 13. P. 745–756.

spinosa A., Rudenstine S. Trait emotional intelligence, trauma and personality organization: Analysis of urban clinical patients. Personality and Individual Differences. 2018. Vol. 123. P. 176–181. URL: <https://doi.org/10.1016/j.paid.2017.11.026>

e

w

e

l

lonagy P., Luyten P., Strathearn L. Borderline personality disorder, mentalization, and the neurobiology of attachment. Infant Mental Health Journal. 2011. Vol. 32, no. 1. P. 47–69. URL : <https://doi.org/10.1002/imhj.20283>.

,reda M. F., Esposito G., Quaranta T. Promoting mentalization in clinical psychology at universities: a linguistic analysis of student accounts. Europe's

S

p

Journal of Psychology. 2015. Vol. 11, no. 1. P. 34–49. URL : <https://doi.org/10.5964/ejop.v11i1.812>

rebew H. A tale of two minds: mentalization and adult analysis. International Journal of Psychoanalytic Self Psychology. 2008. Vol. 3, no. 1. P. 16–33.

arris S. Cognitive behavioural therapy: basics and beyond (2nd edn.) Judith S. Beck New York: The Guilford Press, 2011. pp. 391, £34.99 (hb). ISBN: 978-160918-504-6. Behavioural and Cognitive Psychotherapy. 2012. Vol. 41, no. 1. P. 124–125. URL: <https://doi.org/10.1017/s135246581200094x>

utton C., Saravanan S. Therapy adherence and emotional awareness and regulation in persons with human immunodeficiency virus / S. A. Sofia et al. The Journal of Nervous and Mental Disease. 2018. Vol. 206, no. 12. P. 925–

mpaired self-awareness and theory of mind: An fMRI study of mentalizing in alexithymia / Y. Moriguchi et al. NeuroImage. 2006. Vol. 32, no. 3. P. 1472–1482. URL: <https://doi.org/10.1016/j.neuroimage.2006.04.186>.

oles J. Cognitive behaviour therapy: basics and beyond (2nd ed.) Edited by Judith S. Beck Guilford Press, 2011, 386 pp., ISBN: 9781609185046. The Australian Educational and Developmental Psychologist. 2012. Vol. 29, no. 1. P. 78–79. URL: <https://doi.org/10.1017/edp.2012.4>

un B., Demetrovics Z. Emotional Intelligence and Addictions: A Systematic Review. Substance Use & Misuse. 2010. Vol. 45, no. 7-8. P. 1131–1160. URL: <https://doi.org/10.3109/10826080903567855>

iedtfeld I. Experimental investigation of cognitive and affective empathy in borderline personality disorder: Effects of ambiguity in multimodal social information processing. Psychiatry Research. 2017. Vol. 253. P. 58–63. URL: <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2017.03.037>

stler T., Bahar O. S., Jessee A. Mentalization in children exposed to parental methamphetamine abuse: relations to children's mental health and behavioral outcomes. Attachment & Human Development. 2010. Vol. 12, no. 3. P. 193–207. URL: <https://doi.org/10.1080/14616731003759666>

runas A., Bernorio R. Dimensions of personality organization and sexual life

in a community sample of women. *Journal of Sex & Marital Therapy*. 2015. Vol. 42, no. 2. P. 158–164. URL: <https://doi.org/10.1080/0092623x.2015.1033575>

theory of mind deficit in subjects with alcohol use disorder: An analysis of mindreading processes / F. M. Bosco et al. *Alcohol and Alcoholism*. 2013. V

usberga A., Atanasov N., Savov S. Mentalization and personality organization in heroin addicted patients : A narrative analysis. *Language And Psychoanalysis*. 2016. Vol. 5, no. 1. P. 14–30. URL :

4

9

,

n

o

.

3

.

P

.

2

9

9

—

3